

**DIŞ GELİŞMELER IŐIŐINDA CUMHURBAŞKANI İSMET İNÖNÜ'NÜN
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ İSTANBUL ZİYARETLERİ**

Dr. Hacı Veli GÖK*

ÖZ

Devlet başkanlarının yurt ziyaretlerine çıkması iki yönden önem arz etmektedir. Bu ziyaretler bir yandan halkın sıkıntılarını birinci elden dinleme olanağı sağlarken öte yandan ziyaret eden siyasetçi ya da devlet başkanının halk arasındaki itibarını yükselterek hâkimiyetini kuvvetlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında Atatürk döneminde ihmal edilmeyen yurt ziyaretlerinin İnönü döneminde de önemle üzerinde durulduğu görölmektedir. Çalışmanın konusunu teşkil eden Dış Gelişmeler Işığında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün İkinci Dünya Savaşı Dönemi İstanbul Ziyaretleri, mevcut ziyaretler içerisinde önemli bir yer işgal etmektedir. Zira İstanbul, Türkiye'nin en büyük kenti olması ve bu büyüklüğün sadece nüfus ile sınırlı kalmaması bu kenti cazibe merkezi haline getirmiştir. Adeta ülkenin lokomotif konumunda olan İstanbul, Cumhurbaşkanı İnönü'nün ihmal etmediği kentlerin başında yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı dönemi içerisinde değerlendirilen İstanbul ziyaretleri şüphesiz ki savaşın Türkiye üzerindeki tesirlerinden ayrı düşünülemez. Bu bağlamda çalışmada, İnönü'nün İstanbul ziyaretlerinin nedenleri, savaş dönemi dış politikasıyla ilgisi ve bu ziyaretlerle elde edilen kazanımlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dönem koşulları göz önüne alındığında eski başkentin halen ülkenin en gözde şehri olduğu gerçeği unutulmamalıdır. İstanbul'da söz konusu olan sorun ve eksikliklerin Türkiye'ye olası tesiri İnönü tarafından iyi bilinmektedir. Bu bilinç İstanbul ziyaretlerinde önemli bir unsur olmuştur. Ayrıca İnönü İstanbul'u sadece politik sebeplerle değil istirahat amaçlı da ziyaret etmiştir. Yalova bu amaçla tercih ettiği yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlar, çalışmanın İstanbul özelinde ele alınmasını sağlamıştır. Bu çalışmada Türkiye'nin halen en önemli şehri konumunda olan İstanbul'a Cumhurbaşkanı İnönü'nün İkinci Dünya Savaşı sürecinde gerçekleştirdiği ziyaretler incelenmiştir. Bu ziyaretler İkinci Dünya Savaşı dış geliőmeleri bağlamında incelenerek ziyaretlerdeki amaç, süreç ve sonuçlarının kapsamlı ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Halk Partisi, İsmet İnönü, İstanbul, Ziyaret

**THE İSTANBUL VISİTS OF İSMET İNÖNÜ İN SECOND WORLD WAR ERA
İN THE LİGHTS OF EXTERNAL DEVELOPMENTS**

ABSTRACT

The Presidents' tours around the country are important in two ways. These nationwide tours enable to listen to the problems of public and reinforce the politician or the president's authority by enhancing the reputation of him. When considered from this point of view, it is seen that the nationwide tours were important as it was in the time of Atatürk. The İstanbul Visits Of İsmet İnönü İn Second World War Era İn The Lights Of External Developments, the subject of this work, has an important place around the present visits. Being the biggest city in Turkey and not just being limited to the population make the city an attraction point. İstanbul which is almost in the place of the engine of country is one of the first cities not ignored y President İnönü. It is surely beyond doubt that İstanbul visits, evaluated in the period of the Second World War, can not be thought separated from the effects of the war on Turkey. Concordantly, in this work it is

* İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye, h.veligok@gmail.com. Orcid ID: 0000-0001-7419-0271

tried to propound the reasons of İstanbul visits of İnönü the connection with internal and foreign politics during the war period and acquisitions gained with his travels. Taking into account conditions of the period, it should not be forgotten that the former capital is still the favorite city of the country. The possible effect of the problems and deficiencies in İstanbul is known well by İnönü. This awareness was an important constituent in İstanbul travels. Moreover, İnönü visited İstanbul not only with the politic reasons but also for resting. Yalova is seen as the place that he travels for his aim. All of these made available to handle this work specific to İstanbul. In this study, The visits to İstanbul which is still the most important place in Turkey, of the President İsmet İnönü in the Second World War era are investigated. It is aimed to evaluate the aim, process and results of these visits correctly by investigating them in the context of external developments in Second World War era.

Keywords: President, Republican People's Party, İsmet İnönü, İstanbul, Visit.

Giriş

Asker kökenli olan İsmet İnönü, ordudaki görevi boyunca pek çok önem arz eden görevlerde bulunmuş Yemen, Balkan Harbi ve I. Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi başta olmak üzere devletin bekası için verilen birçok muhaberede yer almıştır. İkinci İnönü Savaşı gibi Milli Mücadelenin kritik safhalarından birisini oluşturan zafer ile Türk ordusunun güven ve itibarının artmasında İnönü faktörü önemli bir rol oynamıştır (İrmak 1990: 379). Atatürk ile ilk münasebeti I. Dünya Savaşı sırasında başlayan İnönü; "Atatürk ile yakın iş münasebetlerim Birinci Cihan Harbi ile başlar" diyerek dünyayı derinden sarsan bu savaşta Mustafa Kemal Paşa ile irtibat halinde olduğu anlaşılmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ile Türk devleti işgallere karşı ulusal kurtuluş savaşı sürecini başlatmış (İpekçi 1997: 10) ve bu süreçte önemli neticeleri olan Birinci İnönü Muharebesinin ardından Mustafa Kemal Paşa tarafından Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey'e; "*Bu muvaffakiyetin mukaddes topraklarımızı düşman istilasından kâmilten kurtaracak olan kesin zafere bir hayırlı başlangıç olmasını Allahtan diler ve bu tebrikatın umum Batı ordusu er ve subaylarına iletilmesini rica ederim.*" (Eroğlu, 1985: 70) şeklinde gönderilen tebrik mesajı, onun ne kadar önemli bir zaferin odak noktasında olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. Onun bu azmi ve başarısı Mustafa Kemal Paşa'nın dikkatinden kaçmamış ve Mustafa Kemal Paşa gerek Milli Mücadele döneminde gerekse Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile başlayan süreçte İsmet İnönü'yü çok kritik makamlara getirmiştir.¹ 1923'ten 1937'e kadar, 1925'te üç aylık bir süre zarfında 14 sene yürütmüş olduğu Başbakanlık görevi bu durumun kanıtıdır. (Topuz 2015: 13) Öyle ki, Mustafa Kemal Paşa İsmet İnönü, Fahri Korutürk, Falih Rıfkı Atay ve Fahrettin Altay gibi yakın çevresinde bulunan kişilere soy isimlerini bizzat kendisi vermiştir (Granda; Gürkan: 37, 131). 10 Kasım 1938'de Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat etmesi üzerine, Anayasanın 33. maddesi uyarınca TBMM Başkanı Abdülhalik Renda Cumhurbaşkanlığına vekâlet etmiştir. Bu süre

¹ İsmet İnönü'nün gerek Milli mücadele dönemi gerekse Cumhuriyet dönemindeki hizmetleri Refik Saydam Hükümeti döneminde Adliye Vekilliği yapan Fethi Okyar 2 Mart 1939'da Bolu Halkevinde yapmış olduğu konuşmasında; "Garp Cephesi komutanıyken aylarca ve senelerce mütemadiyen düşmanı nasıl yeneceğini düşünerek muzafferiyetlerin sebeplerini hazırlamak için huzurunu ve uykusunu nasıl feda etmişse İsmet İnönü Cumhuriyet reisliği mevkiinden Türk milletini yüksek ufuklara ulaştırmak için yorulmaz gayretlerini yine böyle esirgemeyecektir." ifadelerini kullanarak İnönü'ye duyulan güveni ve onun idaresindeki başarıyı dile getirmiştir. **Ulus**, 3 Mart 1939, s.9.

zarfında Renda, Cumhurbaşkanlığı seçimi için Meclisi 11 Kasım günü toplantıya davet etmiştir. Bu bağlamda TBMM 11 Kasım'da olağanüstü bir şekilde toplanmıştır. Yapılan seçimler neticesinde 11 Kasım 1938'de İsmet İnönü Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçilmiştir² (Tuncer 2012: 33-34; Turan 2000: 130; Tinal 2017: 436; Hür 2015: 11; Gökçeler 2018: 18). İsmet İnönü, cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ilk icraatlarından biri olarak kabinede değişikliğe gitmiştir. Bu bağlamda İnönü karşıtlığı ile bilinen İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Araz'ı kabine dışı bırakmıştır. İnönü kendisine yakınlığı ile bilinen Refik Saydam'ı Başbakanlığa getirdikten sonra Atatürk dönemi muhalifleri arasında yer alan Kazım Karabekir ve Faik Ahmet Barutçu'nun TBMM'ye girmesine izin vermiştir (Uyar 2011: 87; Koçak 2012: 176). Öte yandan Aralık 1938 CHP Kongresi'nde parti tüzüğüne değişikliğe gidilerek Mustafa Kemal Paşa *Ebedi Genel Başkan*, İsmet İnönü ise *Değişmez Genel Başkan* yapılmıştır. Ayrıca 1930'larda Mustafa Kemal Paşa için kullanılmış olan *Milli Şef* deyimini ise İnönü için artık resmi bir unvan haline gelmiştir. (Zürcher 2000: 269)

İnönü, cumhurbaşkanlığı döneminde yurt ziyaretlerine çok büyük önem vermiştir. Atatürk döneminde de önem verilen yurt ziyaretleri siyasal, toplumsal, askeri, kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarda durum tespiti yapılarak, alınması gereken önlemlerin bizzat devletin en tepesindeki isim tarafından talimatlandırılması açısından önem arz etmektedir (Gül 2006: 52). Bu bağlamda İnönü de tıpkı Atatürk döneminde olduğu gibi yurt içi ziyaretlere çıkarak halk ile bire bir mülaki olma imkânı elde etmiş, sorunları ve eksiklikleri bizzat görerek alınması gereken tedbirler noktasında bu ziyaretlerin faydalarını görmüştür. İnönü çıktığı yurt ziyaretlerinde hükümetin almış olduğu siyasi kararların halk nezdinde neticelerini görmüş, bayındırlık ve iskân faaliyetlerini inceleme olanağı yakalamış, çeşitli zamanlarda yurdun muhtelif yerlerinde meydana gelen deprem ve sel gibi doğal afetlerin meydana getirdiği zararları bizzat incelemiştir (Ateş ve Gökçeler 2019: 477).

Bu doğrultuda İnönü cumhurbaşkanı sıfatıyla ilk yurt içi ziyaretini 6 Aralıkta Kastamonu'ya yapmıştır (Ulus 6 Aralık 1938: 1; Kurun 6 Aralık 1938: 1). İnönü'nün Batı Karadeniz ziyaretine Kastamonu ziyareti ile başlamasında Kastamonu'nun ilçelerinde bir dizi temas gerçekleştirmek, 1937'de temelleri atılan yeni Halkevi binasının açılış törenine bizzat katılmak ve Kastamonu Vilayet Kongresi'nin açılışını yapmak istemesi önemli bir yer işgal etmektedir. Bu bağlamda yeni ve modern Kastamonu Halkevi binası kendisinin katıldığı bir törenle hizmete açan İnönü, daha sonra Kastamonu ilçelerinden Daday ve Taşköprü'yü ziyaret etmiştir. Kastamonu Vilayet Kongresi'nin açılışına katılan İnönü 10 Aralık'ta İnebolu'yu hareket etmiş ve coşkulu bir kalabalık tarafından karşılanmıştır (Akşam 7 Aralık 1938: 1; Ulus 9 Aralık 1938: 1; Ulus 10 Aralık 1938: 1; Kurun 11 Aralık 1938: 1; Türkmen 2013: 112; Gülen 2019: 270). 11 Aralık'ta Zonguldak'a geçen İnönü burada Amasra, Bartın ve Karabük ilçelerinde incelemelerde bulunduktan sonra Çankırı'ya uğramış ve 13 Aralık'ta Ankara'ya dönmüştür (Ulus 12 Aralık 1938: 1; Ulus 13 Aralık 1938: 1; Kurun 14 Aralık 1938: 1).

² Cumhurbaşkanı seçilen İnönü 11 Kasım 1938'de Mecliste yemin ederek göreve başlamıştır. İnönü'nün konuşması için bkz. İnönü'nün Söylev ve Demeçleri I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1946,s.329-331.

İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olarak ilk yurt içi ziyaretlerini Kastamonu, Zonguldak ve Çankırı'ya yapmıştır. İnönü'nün, Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul'a gerçekleştirdiği ziyaret, onun Cumhurbaşkanı sıfatıyla yapmış olduğu dördüncü yurt içi ziyareti olarak kayda geçmiştir. İstanbul ziyaretinin dördüncü sıraya bırakılmasının nedeni kesin olarak bilinemesi de, bahse konu yer milletvekillerinin İnönü'yü özel olarak davet etmiş olması, İnönü'nün Başbakanlık döneminden beri bahse konu yerlerdeki açılışı planlanan kurumların açılışını yapmak ve buralarda önemli gördüğü yerlerde çeşitli incelemeler gerçekleştirmek istemesinin etkili olduğu düşünülebilir. Bu duruma örnek olarak Zonguldak ziyareti gösterilebilir. Zira Türkiye'nin ilk entegre demir-çelik fabrikası Zonguldak-Karabük'te kurulmuştur. İnönü'nün 12 Aralık'ta Karabük'ü ziyaret etmesi 3 Mart 1937'de bizzat temel atma törenine katıldığı ve Türkiye için büyük önem taşıyan demir-çelik fabrikasını burada faaliyet gösterecek olmasından kaynaklanmaktadır (Baş 2019: 103-104). İnönü'nün Kastamonu ziyareti de tesadüf değildir. Bu durum Kastamonu Valisi Avni Doğan'ın şu ifadelerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır;

“İnönü Başvekillikten çekilmeseydiler, o günlerde Kastamonu'ya gelecekdiler... Vazifeden ayrılış, hayal kırıklığı yarattı. Cumhurreisliğe seçilerek tebrikleri kabul ettikten sonra evine dönen İnönü, özel kalem müdürünü çağırarak bıraktığım yerden başlayacağım, Kastamonu Valisini Ankara'ya davet edin demişler.” (Doğan 1964: 229).

İnönü'nün yurt içi ziyaretlerinde dördüncü sırayı 2 Mart 1939'da Türkiye'nin en büyük kenti olan İstanbul alacaktır.

Dış Politik Gelimeler Işığında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün İstanbul Ziyaretleri isimli çalışmada, İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı sıfatıyla yurdun çeşitli yerlerine gerçekleştirmiş olduğu ziyaretler İstanbul özelinde ele alınmıştır. Zira eski payitaht o dönem için halen üstünlüğünü korumakta ve ekonomi başta olmak üzere birçok başlıkta Türkiye'nin lokomotifini korumaktadır. Bu bağlamda, çeşitli bilimsel çalışmalarda İnönü'nün yurdun çeşitli şehirlerine yapmış olduğu ziyaretler incelenirken, Türkiye'nin en önemli şehri sıfatını üzerinde taşımakta olan İstanbul'un bu ziyaretler bağlamında ele alınmamış olması önemli bir boşluk oluşturmaktadır. 1939-1945 dönemi Türkiye'nin savaş dışı kalma politikasını sürdürdüğü nihayet savaşın bitimine yakın bir dönemde bu savaşa dâhil olduğu bir dönemi kapsamaktadır. İnönü'nün İstanbul ziyaretleri, dönemin dış politik gelişmelerinden münferit olarak düşünülemez. Bu bağlamda çalışma bu ana tema ekseninde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ortaya çıkarılmasında başta Cumhuriyet Arşivleri ve dönem süreli yayınları olmak üzere çeşitli telif ve tetkik eserlerden faydalanılmıştır.

A. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün İstanbul Ziyaretleri

1.1. 1939-1942 Arası Dönem

1.1.1. 1939

1.1. 1.1. 2-7 Mart

İsmet İnönü cumhurbaşkanı olmasının ardından dördüncü yurt içi ziyaretini, Türkiye'nin en büyük kenti olan İstanbul'a gerçekleştirmiştir. İnönü'nün İstanbul

ziyaretini kamuoyuna Dâhiliye Vekili Faik Öztrak duyurarak 2 Mart 1939'da Cumhurbaşkanının İstanbul'a geleceği bilgisini vermiştir. Basında, İnönü'nün 2 Mart İstanbul ziyareti haberinin halk tarafından heyecanla karşılandığı dile getirilmiştir³ (İkdam 1 Mart 1939: 1; Ulus 1 Mart 1939: 1). Cumhurbaşkanının İstanbul ziyareti öncesi şehrin kalabalık cadde ve sokakları Türk bayrakları ile donatılmıştır. İnönü'nün İstanbul'a intikal edeceği Haydarpaşa Garına il protokolü sabah erken saatlerde gelmiştir. Protokol arasında, başta İstanbul valisi Lütfü Kırdar olmak üzere, İstanbul Kumandanı General Halis Bıktay, İstanbul'da bulunan diğer generaller, milletvekilleri ve eşleri, Birinci Umumi Müfettiş Abidin Özmen ile devlet hizmetinde bulunmuş tanınmış erkân hazır bulunmuştur. Öte yandan şehir temsilcileri, kurum müdürleri, üniversite öğrencileri ve kalabalık bir halk kitlesi de Haydarpaşa Garında hazır bulunmuştur. Bu kadar kalabalık bir kitlenin karşılama yerini doldurmasında şüphesiz ki, İnönü'nün Cumhurbaşkanı sıfatıyla İstanbul'u ilk kez ziyaret edecek olmasının önemli bir payı vardır. 10.20'de Cumhurbaşkanı'nı taşıyan tren Haydarpaşa Garına intikal etmiş ve sevinç gösterileri ile karşılanmıştır. Burada hazır bekleyen Suvat vapuruna eşi Mevhibe İnönü ile geçen Cumhurbaşkanı, Dolmabahçe'ye hareket etmiştir (Akşam 2 Mart 1939: 1; İkdam 2 Mart 1939: 1). İnönü'nün İstanbul ziyareti, dönemin tanınmış gazetecilerinden Asım Us'u oldukça heyecanlandırmıştır. Us, İnönü'nün İstanbul ziyaretini; "*Aziz varlığından memleket ve millet için daha pek çok büyük hizmetler ve başarılar beklediğimiz sevgili Cumhurreisimizi kendi aralarında görmek İstanbul'un kadirbilir halkı için derin şükranlar ile karşılanabilecek bir mazhariyettir.*" ifadeleri ile okuyucularına sunmuştur (Us, Vakit 2 Mart 1939: 8). İnönü'nün Cumhurbaşkanı sıfatıyla ilk İstanbul ziyareti öncesi başbakanlık tarafından İnönü'nün karşılanması ve İstanbul'da yapacağı programlar hakkında İstanbul Valiliği'ne yazı gönderilmiştir. Buna göre İnönü, karşılama sırasında alınacak güvenlik tedbirleri haricinde herhangi bir karşılama merasimi istememektedir. Haydarpaşa Garındaki karşılamada sadece İstanbul protokolü ve askeri erkânın bulunması istenmektedir. Haydarpaşa'daki karşılama heyetine bakıldığında İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, İstanbul Kumandanı General Halis Bıktay, diğer generaller, Birinci Umumi Müfettişi Abidin Özmen ve vilayet erkânının hazır bulunduğu görülmektedir. Bu da gelen yazıyla paralellik göstermektedir (BCA 030/10/00/00-02/12/16; Akşam 2 Mart 1939: 1).

Cumhurbaşkanı İnönü 2 Mart'ta Dolmabahçe Sarayı'nda şehrin sıkıntılarını masaya yatırmış ve önceden belirlenen program ve alınan talepler çerçevesinde sinema, otomobil ve otel sektörü, çiftçi temsilcileri ile ayakkabıcı ve fırıncı esnafı başta olmak üzere elliye yakın bir katılımcı ile geniş kapsamlı bir toplantı düzenlemiştir. II. Dünya Savaşı'nın arifesinde ve devletlerarası bloklaşmalara sahne olunan bir dönemde sektör ve esnaf temsilcileri ile yapılan toplantılar önceliğin ekonomik kalkınmaya ve güçlü ekonomik anlayışa verildiğinin bir göstergesidir. Bu bağlamda İstanbul sinema sektörü temsilcilerinin en başta gelen sorunu sermaye eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Otomobil sektörünün sorunu ise dış ülkelere yedek parça

³ Cumhurbaşkanı İnönü'nün İstanbul ziyareti öncesinde basına verdiği mesaj önem arz etmektedir. Zira bu mesajda İnönü; "Avrupa birbirleriyle boğazlaşmaya atılmak için en son kudretiyle yarış ederken Amerika bir medeniyet ve sulh nuru içerisinde yükseliyor." ifadelerini kullanarak Türkiye'nin uzun yıllar takip edeceği savaş dışı kalma politikasının mesajını tüm dünyaya ilan etmiştir. Bkz. Necibali Küçüka, "Cumhurreisimizin Mesajı", **Ulus**, 1 Mart 1939, s.1.

temininde çekilen sıkıntı olarak cumhurbaşkanına arz edilmiştir.⁴ Fırıncı esnafı temsilcileri ise İstanbul'da bulunan fırın sayısının yetersizliğinden ve un temininde yaşanan zorluklardan bahsetmişlerdir. Otel temsilcileri yetişmiş tecrübeli personel bulamamaktan yakınırken, ayakkabıcı esnafı hammaddenin kalitesizliğinden ve vergilerin fazlalığından şikâyetçi olmuştur. Her temsilciden dinlediklerini dikkatle not alan İnönü, toplantının ikinci kısmını yaşanan olumsuzluklara çözüm bulmak adına ilgili kurum yetkilileri ile istişareye ayırmıştır. 2-3 Mart günlerinde yapılan toplantılar neticesinde İstanbul ekonomisinde önemli bir paya sahip olan sektörlerde yaşanan ekonomik sıkıntılar devletin en tepesindeki isme doğrudan aktarılma imkânı elde edilmiş ve buna karşı çözüm odaklı yaklaşım gösterilmesi devlet-halk iletişimi adına önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul ekonomisinin Türkiye ekonomisini temsil ettiğinin çok iyi farkında olan İnönü'nün İstanbul'a gelir gelmez böyle bir toplantı icra etmiş olması tesadüfi değildir (Akşam 3 Mart 1939: 1-6-7-8; Ulus 3 Mart 1939: 1-9; Ulus 4 Mart 1939: 1). İnönü'nün cumhurbaşkanı sıfatıyla gerçekleştirmiş olduğu ilk İstanbul ziyaretinde halk ile içe ve halkın sıkıntılarını bizzat dinlemiş olması basında geniş yer tutmuştur. Bu bağlamda Ulus Gazetesi'nden Falih Rıfkı Atay, bu ziyareti halktan gelen, halk ile yürüyen halk için işleyen bir organizma olarak tanımladığı CHP'nin temel hassasiyetleri çerçevesinde değerlendirmiştir (Atay, Ulus 4 Mart 1939: 1). Asım Us ise İnönü'nün esnaf ve halkla bizzat kurmuş olduğu iletişimi doktor-hasta ilişkisine benzetmiştir. Buna göre halkın ve esnafın yaşayışları ve geçim kaynakları ile alakadar olan İnönü, vatandaşların bir şikâyetleri olduğunu anlarsa hemen sıkıntılarının gerekçelerini ve bu sebepleri sağlıklı bir sonuca ulaştırmanın yollarını aramaktadır. Bu bağlamda Us'a göre İnönü, çözüm odaklı bir yönetim anlayışı sergilemektedir. Us, İnönü'nün "Devlet Başkanlığı ve Milli Şef sıfatını ayrı ayrı açıklayarak; "İsmet İnönü'nün bir devlet reisi olduğunu vurgulamıştır. Ancak ona göre halktan herhangi bir sınıfın mesleklerine ait bir şikâyetleri varsa bunu dinleyecek birçok makamlar bulunmaktadır ve ilgili makamlar bu işleri görebilmektedirler. İnönü, sadece bir devlet reisi gibi düşünmüş olsaydı halk sorun ve şikâyetlerini bahse konu makamlar aracılığı ile çözüme kavuşturma yoluna gidecekti. Fakat Us burada önemli bir ayrıntıyı dile getirmektedir. Buna göre İnönü aynı zamanda Türk Milletinin milli şefidir. İşte İsmet İnönü'nün, İstanbul'da bu sıfat ile memleket ihtiyaçlarını incelemekte ve çözüm arayışları içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda İnönü, Devlet başkanı sıfatıyla bütün devlet teşkilatlarına başkanlık ettiği gibi, Milli Şef sıfatıyla da en küçükten en büyüğe kadar her sınıftan halk ile doğrudan doğruya temas etmekte ve memleket işlerinin amaca uygun bir şekilde yürütülüp yürütülmediğini tespit etmek adına, gördüğü yanlışlıkları en kısa yoldan çözüme kavuşturmak istemektedir. Asım Us'un bu tespiti önem arz etmektedir. Zira bu tespite göre İnönü, devlet başkanlığından ayrı olarak milli şef sıfatı ile bir denetim mekanizması oluşturmuştur ve bu mekanizmayı da kendi uhdesine almıştır. Bu bağlama İnönü'nün Cumhurbaşkanı sıfatıyla gerçekleştirdiği ilk İstanbul ziyaretleri göstermektedir ki, halkçılık ilkesi ile milli şef sıfatı bütünlük

⁴ "İkinci Dünya Savaşı sürecinde ülkelerin ihracat ve ithalat hacimleri önemli ölçüde daralmış, ihracat ya da ithal edilmek istenilen mallar, ticaret yollarının güvenli olmaması nedeniyle alınıp satılamamıştır. Bunun yanı sıra savaşan taraflar dışarıya mal satmaktan öte mal alma telaşına düşmüşlerdir. Bu durum Türkiye'nin dışarıdan mal alma imkânlarını oldukça düşürmüştür." Bkz. (Bülbül, 2006:10)

kazanmıştır. Us, bu usulü devlette bürokrasinin ayrıntılarına takılmadan “*kırtasiyecilik tehlikesinin*” önüne geçmenin en makul yolu olarak görmektedir (Us, Vakit 4 Mart 1939: 6).

İki günlük toplantının ardından 4 Mart'ta Cumhurbaşkanı İnönü ve eşi, İstanbul protokolüne Dolmabahçe Sarayı'nda çay ziyafeti vermiştir. Ziyafete; milletvekilleri, askeri erkân, şehir meclisi üyeleri, vilayet, belediye, üniversite, basın erkânı, müessese direktörleri ve diğer zevat eşleri ile birlikte katılım sağlamışlardır. Genel davetli listesine bakıldığında 5000 kişilik bir katılımcı göze çarpmaktadır. Basında; “*davetliler hazırlanan gayet zengin bir büfede izaz ve ikram edilmiştir.*” şeklinde yapılan haber, katılımcı sayısının yüksekliğine bakıldığında 3-4 Mart toplantılarında dile getirilen ekonomik sıkıntıların, ziyafet masasında yer almadığını gösteren önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır. 17.30'da başlayan ziyafet, 20.00'da sona ermiştir (Akşam 5 Mart 1939: 1-7; İkdam 5 Mart 1939: 1-3).

İnönü, 6 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'ni ziyaret ederek burada radyodan da naklen yayınlanan bir konuşma yapmıştır. İnönü'nü konuşmasına İstanbul Üniversitesi öğrencilerin memleket için umut dolu çalışmalarını takdir ederek başlamıştır. İnönü'ye göre üniversite öğrencileri çalışkanlık, ahlak ve karakterde Türkiye'nin sağlam geleceğinin en açık delilidir. İnönü, öğrencilerde olması gereken en önemli iki meziyetin ahlak ve karakter olduğunun altını çizmiştir. Türkiye'de yaşanan huzur ve güven ortamından bahseden İnönü, bu ortamın oluşmasındaki en önemli faktörün on beş senelik Atatürk idaresinin bir ürünü olduğunu kendisini dinlemeye gelen binlerce öğrencinin huzurunda vurgulamıştır. Bu da İnönü'nün, Atatürk faktörünün gençlik tarafından unutulmaması gerektiği noktasında önemli bir ayrıntı olarak değerlendirilebilir. Konuşmasını İstanbul halkına, kendisine karşı göstermiş olduğu yoğun ilgi ve alakadan duyduğu memnuniyeti dile getirerek bitiren İnönü, İstanbul halkına tüm katılımcıların huzurunda teşekkür etmiştir. İnönü, aynı gün içerisinde Çatalca'ya giderek köylünün sorunlarını dinlemiştir. 7 Mart saat 22.00'da İnönü Haydarpaşa Garından Ankara'ya hareket ederek altı günlük İstanbul ziyaretini noktalamıştır (Akşam 7 Mart 1939: 1-7-8). Burada çok önemli bir ayrıntı göze çarpmaktadır. Basında yer alan; “*Reisicumhur İsmet İnönü'nün memlekette yaptıkları seyahatlerden sonra alakalı vekâlet ve müesseselere verilen direktiflerin tahakkuk ettirilmesi için bütün Vekâletlerde hummalı bir faaliyet göze çarpmaktadır.*” şeklindeki haber önemlidir. Zira Cumhurbaşkanının yurt içi ziyaretlerinde almış olduğu notların ivedilikle çalışıldığını göstermektedir (Akşam 10 Mart 1939:1).

1.1.1.2. 8 Haziran-1 Temmuz

Üç aylık bir aradan sonra Cumhurbaşkanı İnönü 8 Haziran'da Yalova'ya gitmek üzere özel bir trenle Derince İstasyonu'na gelmiştir. İstasyonda İnönü'yü Dâhiliye Vekili Faik Öztrak, Vali Lütfü Kırdar, İstanbul Komutanı, İstanbul'da bulunan milletvekilleri ve kalabalık bir halk kitlesi karşılamıştır. Daha sonra Savarona Yatı'na geçen İnönü, Yalova'ya hareket etmiştir (Ulus 9 Haziran 1939: 1). Almanya'nın 1 Eylül'de Polonya'ya taarruz etmesi ve 3 Eylül'de İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya savaş ilan etmesi ile başlayan İkinci Dünya Savaşı öncesi Romanya Dışişleri Bakanı B. Gafenko'nun 10 Haziran'da Türkiye ziyareti önem arz etmektedir (Ulus 11 Haziran 1939: 1). Bu ziyaret basında ilgiyle takip edilmiştir. (Esmer, Vakit 11 Haziran 1939: 1) Dışişleri Bakanının

Türkiye ziyareti sırasında Türkiye-Romanya ilişkileri iyi düzeydedir. Zira 17 Ekim 1933'te imzalanan Dostluk, Saldırmazlık, Hakemlik ve Uzlaştırma Antlaşması ile 9 Şubat 1934'te Yunanistan, Yugoslavya, Romanya ve Türkiye arasında imzalanan Balkan Antantı bunun en güzel örneğidir. Her iki antlaşma da yaklaşmakta olan Alman ve İtalyan tehlikesine karşı bir önlem niteliğindedir. Gafenko'nun Türkiye ziyareti yaklaşmakta olan Dünya Savaşı tehlikesinden kaynaklı bir görüşme amacı taşımaktadır. Gafenko ilk olarak Ankara'da Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ile bir görüşme gerçekleştirmiş daha sonra ise Yalova'da bulunan İnönü ile görüşme imkânı sağlamıştır (Ulus 13 Haziran 1939: 1; Ulus 14 Haziran 1939:1). Romanya Dışişleri Bakanının ardından İnönü, Yalova'da Mısır Dışişleri Bakanı Abdülfettah Yahya Paşa'yı kabul etmiştir. Türkiye ile iyi ilişkileri olan Mısır devletinin Dışişleri Bakanı ile yapılan bu görüşmenin de bahse konu endişeden kaynaklandığı düşünülebilir (Vakit 19 Haziran 1939: 1). 25 Haziran'da İnönü'nün Yalova'dayken sağlık kontrolünden geçtiği anlaşılmaktadır. Dr. Zeki Hakkı tarafından Cumhurbaşkanı İnönü'nün sağlık durumu ile ilgili Başbakan Refik Saydam'a gönderilen raporda Prof. Dr. Tevfik Sağlam ile birlikte İnönü'ye konsültasyon yapıldığı ve sağlık durumunun gayet iyi olduğu sonucuna varılmıştır (BCA 030/01/00/00-40/238/3).

Hatay'ın anavatana katılmasının söz konusu olduğu günlerde İnönü, Kabotaj Bayramı münasebetiyle İstanbul'a Cumhurbaşkanı sıfatıyla ziyaret gerçekleştirmiştir. 1 Temmuz'da İstanbul'a intikal eden İnönü, Savarona Yatı ile halkın alkışları arasında Ortaköy Yüksek Deniz Ticaret Okulu'nun önüne gelmiştir.⁵ İnönü, yanında İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, İstanbul Komutanı General Halis Bıyıktay ve İstanbul Üniversitesi Rektörü Cemil Bilsel ile burada düzenlenen deniz yarışları izlemiştir. Etkinlikleri bizzat takip eden İnönü aynı gün Ankara'ya dönmüştür (Akşam 2 Temmuz 1939: 1-13; Vakit 2 Temmuz 1939: 1; İkdam 2 Temmuz 1939: 1).

1.1.1.3. 11-16 Ağustos, 21-26 Ağustos

Eylül 1939'a girerken dünya yeni bir savaşın eşiğine çok yaklaşmıştır. Zira Almanya, 1 Eylül'de Polonya'ya taarruz edecek, 3 Eylül'de ise İngiltere ve Fransa Almanya'ya karşı savaş ilan edecektir. Böylece II. Dünya Savaşı resmen başlamış olacaktır (Armaoğlu 2020a: 114; Tekeli ve İkin 2018: 139). Böyle bir atmosferde Türkiye bir yandan İstanbul'da olası bir hava taarruzu tatbikatı yaparken öte yandan 15 Ağustos'ta Edirne ve Kırklareli arasındaki Hasköy bölgesinde Trakya Manevraları adı verilen büyük bir tatbikat gerçekleştirmiştir. İsmet İnönü bu tatbikatı bizzat takip etmiştir (Aydemir 1993: 143; İkdam 4 Ağustos 1939: 1; İkdam 10 Ağustos 1939: 1). Böylesi büyük tatbikatlar Almanya ve İtalya gibi Avrupa devletleri tarafından da uygulanmıştır (İkdam 2 Ağustos 1939: 1). Trakya Manevraları şüphesiz ki dünyayı bekleyen büyük savaş karşısında Türkiye'nin güvenlik politikasının ve gövde gösterisinin bir işareti olarak değerlendirilmelidir. İşte bu süreçte Cumhurbaşkanı İnönü 11 Ağustos'ta özel tren ile İstanbul'a gelmiştir. Haydarpaşa Garında geniş katılımlı bir protokol tarafından karşılanan İnönü, ilk iş olarak Trakya Manevraları Komutanı Orgeneral Fahrettin Altay'a tatbikata ne zaman gideceğini sormuş, Altay ise 12 Ağustos tarihini kendisine iletince,

⁵ İnönü'nün İstanbul ziyareti için Cumhurbaşkanlığı Umumi Katibi Kemal Gedeleş tarafından gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması için 26.06.1939 tarihinde Başbakanlığa yazı yazılmıştır. Bkz. **BCA** 030/01/00/00-40/238/3.

İnönü bu tatbikata bizzat kendisinin de iştirak edeceğini dile getirmiştir. Bu diyalog, Cumhurbaşkanının tatbikata verdiği önemi ortaya koymaktadır. Ardından İnönü ve eşi, Dolmabahçe Sarayı'nda istirahat çekilmiştir (Akşam 12 Ağustos 1939: 1-13; Vakit 12 Ağustos 1939: 1-3). Ayrıca İnönü, Manevra Kumandanı Org. Fahrettin Altay, Manevra Kumandan Vekili Genelkurmay İkinci Başkanı Org. Asım Gündüz ve Kumandanlık Kurmay Başkanı Zeki Erokay'ı, 12 Ağustos akşamı İstanbul'dan Trakya'ya gönderirken Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak ise 12 Ağustos'ta Ankara'dan İstanbul'a gelmiştir (Ulus 13 Ağustos 1939: 1; Vakit 13 Ağustos 1939: 1). Fevzi Çakmak 14 Ağustos'ta Trakya Manevraları münasebetiyle Edirne'ye intikal etmiştir (Akşam 15 Ağustos 1939: 1-13). Manevrayı idare edecek olan komutanların ve Cumhurbaşkanı İnönü'nün İstanbul'u organizasyonu ve hareket noktası olarak kullanmaları, bu şehrin stratejik önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 14 Ağustos'ta Başbakan Refik Saydam ve Özel Kalem Müdürü Refik Şükrü ile birlikte, İnönü'nün ikamet ettiği Florya Deniz Köşk'ünde Cumhurbaşkanı ile görüşme gerçekleştirmişlerdir (Akşam 15 Ağustos 1939: 1-13). 15 Ağustos'ta ise Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ile temaslarda bulunan İnönü, büyük önem verdiği Trakya Manevralarını takip etmek üzere 16 Ağustos'ta İstanbul'dan ayrılmıştır.

Öte yandan İnönü'nün 11 Ağustos İstanbul ziyareti önemli bir görüşmeye de sahne olmuştur. Cumhurbaşkanı İnönü, Romanya Kralı Karol ile 11 Ağustos'ta Dolmabahçe Sarayı'nda bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme sırasında İnönü'nün yanında Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, Cumhurbaşkanlığı Umumi Kâatibi Kemal Gedeleş ve Seryaver Celal Bey'de bulunmuştur. 17.15'te Dolmabahçe Rıhtımına gelen Karalı, Cumhurbaşkanı İnönü bizzat karşılamıştır. İki tarafın görüşmesi yaklaşık bir saat sürmüş, görüşmenin ardından Kral, İnönü tarafından uğurlanmıştır (Akşam 12 Ağustos 1939: 1-9). Romanya o dönemlerde Türkiye için önem arz eden bir devlettir. Zira bu önem, geçmişten gelen iyi ilişkilere dayanmaktadır. Romanya'nın Lozan görüşmelerinde Boğazların uluslararası denetim altında bulundurulmasına karşı çıkması ve Türkiye'ye dayatılan savaş tazminatı ve borçlar konusunda Türkiye'den yana tavır almış olması bu duruma örnek teşkil etmektedir. Türkiye ve Romanya'nın Alman ve İtalyan tehdidi başta olmak üzere dünyada baş gösteren silahlanma yarışı sürecinde 9 Şubat 1934'te kurulan Balkan Antantının üye ülkeleri arasında yer alması da ilişkilerin boyutunu güçlendirmiştir (Ural ve Kılınç 2015: 180). Bu anlamda, iki ülke liderlerinin İstanbul'da bir araya gelmesi bu şehrin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Kral Karol'un İstanbul'da İnönü ile görüşmesi basında heyecan ile karşılanmıştır. Falih Rifki Atay, Romanya'yı dost ve müttefik olarak tanımlamış Balkanlar, Karadeniz ve Boğazlarda sulh cephesinin başlıca iki unsurunu Türkiye ve Romanya olarak okuyucularına taşımıştır. Bu bağlamda, Karol ve İnönü'nün dünya savaşı arifesinde barıştan yana tavır güdüyor olmaları ön plana çıkarılmak istenilmiştir. (Atay, 14 Ağustos 1939: 1)

Trakya Manevralarını takip etmek için 16 Ağustos'ta İstanbul'dan ayrılan Cumhurbaşkanı İnönü, altı günlük bir aradan sonra 21 Ağustos'ta tekrar İstanbul'a dönmüştür. İnönü ve beraberinde yer alan Başbakan Refik Saydam, Dâhiliye Vekili Faik Öztrak, Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, Nafia Vekili Ali Fuat Cebesoy'u İstanbul Valisi Lütfü Kırdar Çorlu'da karşılamıştır. Daha sonra İnönü, Florya'da bulunan Deniz

Köşkü'nde istirahate ayrılmıştır. 25 Ağustos'a kadar burada kalan İnönü, 25 Ağustos'ta Dolmabahçe Sarayı'na gelerek burada Başbakan Refik Saydam ve Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ile temaslarda bulunmuştur ve 26 Ağustos'ta Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Vakit 26 Ağustos 1939: 1; Akşam 26 Ağustos 1939: 1).

1.1.2. 1940

1.1.2.1. 6-12 Haziran

26 Ağustos 1939'da İstanbul'dan ayrılan İsmet İnönü'nün bir sonraki İstanbul ziyareti 6 Haziran 1940'da gerçekleşmiştir. Bu süre zarfında dünya önemli gelişmelere sahne olmuş ve Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal etmesi ile birlikte İkinci Dünya Savaşı resmen başlamıştır (Armaoğlu 2020b: 275; Ulus 2 Eylül 1939: 1; Cengiz 2012: 42). Müttefikler ve Miğfer güçlerinin sıcak savaşı sürecinde 9 Nisan 1940'ta Almanya'nın Danimarka ve Norveç'i işgal etmesi ve 15 Mayıs 1940'ta Hollanda'nın Almanya'ya teslim olması gibi uluslararası dengeleri sarsan mücadelelere sahne olmuştur. Ayrıca İtalya'nın Fransa'ya karşı savaş ilan ederek Almanya'nın yanında savaşa girmiş olması savaşın etkisinin Akdeniz'e kadar sıçramasına neden olmuştur. Türkiye ise uygulamış olduğu savaş dışı kalma politikası ile olabildiğince bu mücadelenin içinde yer almaktan kaçınmıştır (Armaoğlu 2020b: 279-280; Gök 2020: 599). Ancak bu politika içerisinde Türkiye çıkarı gereği bazı devletlerle deklarasyonlar imzalamıştır. 23 Haziran'da İngiltere ve Türkiye arasında imzalanan deklarasyon bu duruma örnektir (Armaoğlu 2020a: 112).

Taraflar arasında Haziran ayında imzalan bu deklarasyon öncesinde İnönü, İstanbul'a 6 Haziran günü tekrar bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ankara'dan tren vasıtası ile İstanbul Haydarpaşa Garına intikal eden Cumhurbaşkanı Maliye, İktisat ve Milli Eğitim Bakanları ile İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, Ordu Müfettişi Org. Fahrettin Altay, Akademikler Komutanı Ali Fuat Erden, CHP İdare Heyeti Başkanı Tefik Fikret Silay, milletvekilleri, generaller ve Üniversite Rektörü karşılaşmıştır. Karşılamanın ardından İnönü, Dolmabahçe Sarayı'na geçmiştir (Akşam 7 Haziran 1940: 1; İkdam 7 Haziran 1940: 1). Anadolu Ajansı'nda İnönü'nün İstanbul ve Trakya ziyaretlerinin siyasetle ilgisinin olmadığı halk ve ordu ile temas amacına dayanan rutin ziyaretler kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine değinilmesi önemlidir (Vakit 8 Haziran 1940: 1). 2 Haziran'da Başbakan Refik Saydam'ın radyodan yapmış olduğu konuşmasında; "*Harp haricimiz ve öyle kalmak istiyoruz. Fakat vatan müdafaası için silaha sarılmak mecburiyeti bir an hatırınızdan çıkmamalıdır.*" (Ulus 3 Haziran 1940: 1) şeklindeki beyanatından kısa bir süre sonra İnönü'nün İstanbul'a gelerek Org. Fahrettin Altay ve birçok generalinde içinde bulunduğu bir heyet tarafından karşılanması akıllara bu ziyaretin dış siyasetle ilgili yeni gelişmelerin masaya yatırılması noktasında gerçekleştirilmiş olabileceğini getirmiş olabilir. Bu nedenle basına bu konudaki hassasiyetin hükümet yetkilileri tarafından iletilmesi kuvvetle muhtemeldir. Tartışmaya açık olan bu konuyu Vakit Gazetesi yazarı Asım Us önemli görerek düşüncelerini kamuoyu ile paylaşmıştır. Us'a göre bu bilgi gerçekleri yansıtmaktadır. Zira İnönü'nün bahse konu tarihlerdeki yurtiçi ziyaretlerinde herhangi bir olağanüstülük bulunmamaktadır. İnönü, Başbakanlık döneminde olduğu gibi Cumhurbaşkanlığı döneminde de mevsim farkı ayırmaksızın memleket dâhilinde mümkün olduğu sürece

ziyaretlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda İnönü'nün İstanbul ve Trakya bölgesi ziyaretleri tetkik ziyaretinden ibarettir. İnönü'nün bu ziyaretlerinde olağanüstülük gören kişiler, resmin tamamına bakmalıdır. Zira ortada bir olağanüstülük varsa bu İnönü'nün yapmış olduğu ziyaretler değil Avrupa'da patlak veren savaşın bütün dünyayı etkisi altına almaya başlaması olgusudur. Us'a göre İnönü'nün bahse konu ziyaretlerinden bir anlam çıkarmaya çalışanlar, Anadolu Ajansı'nı böyle bir açıklama yapmak durumunda bırakmıştır (Us, Vakit 9 Haziran 1940: 1-3). İnönü 12 Haziran'da İstanbul'dan ayrılarak Ankara'ya dönmüştür (Ulus 12 Haziran 1940: 1).

1.1.2.2. 14 Temmuz-6 Ağustos, 20 Ağustos-7 Eylül

26 Haziran 1940 tarihli TBMM görüşmelerinde, Başbakan Refik Saydam, "*Her zamankinden fazla uyanık olmak mecburiyetindeyiz*" diyerek tüm dünyayı etkisi altına alan savaş sürecinin Türkiye açısından olabildiğince dikkatli takip edildiğini kamuoyuna açıklamıştır (TBMMZC D.6,C.12,İ.1,26.06.1940: 163.). Yine 12 Temmuz tarihli TBMM konuşmasında Saydam, henüz Türkiye'ye karşı bir tehdidin söz konusu olmadığını, ancak Türkiye kendisine yönelen her tehdiye karşı vereceği ilk cevabın silaha sarılmak ve vatani müdafaa etmek olduğunu TBMM kürsüsünden ilan etmiştir (TBMMZC D.6,C.13,İ.1, 12.07.1940: 59). Bu konuşma, dış basında Türk hükümetinin açık ve dürüst siyaseti olarak yorumlanmıştır (İkdam 14 Temmuz 1940: 1). Saydam'ın Meclis kürsüsünden vermiş olduğu bu anlamlı ve yerinde mesajdan iki gün sonra İnönü, 14 Temmuz'da İstanbul'a bağlı bir ilçe olan Yalova'ya hareket etmiştir. Trenle Derince İstasyonuna gelen İnönü'yü karşılayanlar arasında İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, İl Emniyet Müdürü Muzaffer Akalın ve mahalli erkân hazır bulunmuştur. Karşılamanın ardından Yalova'ya hareket edilmiştir (Akşam 14 Temmuz 1940: 1; Ulus 15 Temmuz 1940: 1). Basında, İnönü'nün Yalova Kaplıcalarında yer alan Cumhurbaşkanlığı Köşkünde istirahat edeceği belirtilmiştir. Cumhurbaşkanının bu ziyareti, İngiltere ve Fransa'nın kendi saflarında Türkiye'yi savaşa dâhil etmek istedikleri bu yoğun günlerde, 12 Temmuzda TBMM kürsüsünden dünyaya verilen net mesajın ardından kısa bir istirahat isteği olarak değerlendirilebilir. 22 Temmuz'a kadar Yalova'da kalan İnönü, daha sonra İstanbul Deniz Köşküne hareket etmiştir (Akşam 23 Temmuz 1940: 1; Ulus 24 Temmuz 1940:1). İnönü, İstanbul'da kaldığı günlerde vaktini boğaz gezintilerine ve dinlenmeye ayırmıştır (Akşam 2 Ağustos 1940: 1). Cumhurbaşkanının İstanbul ziyaretinin sonlarına doğru, Başbakan Refik Saydam 3 Ağustos'ta Cumhurbaşkanının yanına gelerek görüşme gerçekleştirmiştir. Gündemin Türk iç ve dış politikası olduğu kuvvetle muhtemeldir (Akşam, 4 Ağustos 1940: 1; Ulus 5 Ağustos 1940: 1). İnönü, 4 Ağustos'ta da Taksim Gazinosunun açılışını yapmıştır (Akşam 5 Ağustos 1940: 1). Cumhurbaşkanı İnönü, 5 Ağustos'ta Refik Saydam ile birlikte Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Akşam 6 Ağustos 1940: 1).

İnönü, İngiltere ve Fransa'nın Türkiye'yi kendi safında savaşa çekmek istediği bir süreçte, 19 Ağustos'ta Fransa Büyükelçisi M. Massigli ile Ankara'da bir görüşme gerçekleştirmiş ve 20 Ağustos'ta İstanbul'a hareket etmiştir (Ulus, 20 Ağustos 1940: 1). Cumhurbaşkanını Haydarpaşa Garında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Meclis İkinci Başkanı Hasan Saka, İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, CHP Parti Müfettişi Tevfik Sılay, İl Emniyet Müdürü Muzaffer Akalın, İstanbul Üniversitesi Rektörü Cemil Bilsel, askeri ve mülki erkân ile kalabalık bir halk kitlesi karşılamıştır. Ardından İnönü, Harp Okulu Komutanı Ali Fuat Bey'i refakatine alarak Florya'ya hareket etmiştir (Vakit 21

Ağustos 1940: 1- 2). 7 Eylül'e kadar İstanbul'da kalan İnönü bahse konu tarihte incelemelerde bulunmak üzere İzmit'e geçmiştir (Ulus 8 Eylül 1940: 1).

1.1.3. 1941

1.1.3.1. 21-29 Haziran

İsmet İnönü 7 Eylül 1940'da İstanbul'dan ayrılmasının ardından bir sonraki İstanbul ziyaretine kadar geçen süre zarfında Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na herhangi bir devletin yanında dâhil olmamak adına öteden beridir yürütmüş olduğu savaş dışı kalma politikasını kararlılıkla uygulamıştır. Bu süreç içerisinde 28 Ekim 1940'da İtalya'nın, Yunanistan'ın Korfu ve Girit adalarını istemesi, Türkiye'yi endişelendirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler ışığında Cumhurbaşkanı İnönü, 1 Kasım 1940 tarihli TBMM konuşmasında Türkiye'nin savaş dışı kalma politikasını bir kez daha dünyaya ilan etmiştir. İnönü, yanı başına kadar gelen İtalyan tehdidinden oldukça rahatsız olmuştur. Dış politik gelişmeler Türkiye'yi iç politikasında zorunlu kılan tedbirlere itmiştir. Bu bağlamda 06 ve 15 Mayıs tarihlerinde sıkıyönetim kanunu kabul edilmiştir (TBMMZC, D.VI, C.11, İ.1, 06.05.1940: 18-24; TBMMZC, D.VI, C.11, İ.1, 15.05.1940: 111-121). 20 Kasım 1940 tarihinde genel siyasi vaziyetin göstermiş olduğu gereklilikler sebebiyle Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 86. maddesi⁶ uyarınca ve Bakanlar Kurulu kararı ile İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli'nde ilan tarihinden itibaren bir ay müddetle sıkıyönetim ilan edilmiştir. Bahse konu illerde sıkıyönetim kumandanlığına Korgeneral Ali Rıza Altunkal tayin edilmiştir (Akşam, 23 Kasım 1940: 1). 1940'ta ilan edilen sıkıyönetim 1946'ya kadar çeşitli uzatmalarla süregelmiştir (Bakar 2007: 4). Bu süreç içerisinde 1941'e gelindiğinde Alman kuvvetlerinin Bulgaristan sınırına dayanmış olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye üzerinde Alman tehdidini açıkça ortaya koymuştur (Gök 2020: 601-603). Tarihler 18 Haziran'ı gösterdiğinde Türkiye için olumlu sayılabilecek bir gelişme yaşanmış ve Türkiye ile Almanya arasında Saldırmazlık Paktı imzalanmıştır (Ulus 19 Haziran 1941: 1). Bu münasebetle Cumhurbaşkanı İnönü ve Adolf Hitler arasında dostluk telgrafları gönderilmiştir (Akşam 21 Haziran 1941: 1).

Türkiye'nin zor bir dış politika sınavı verdiği bu günlerde, Cumhurbaşkanı İnönü genellikle yaptığı gibi istirahat etmek için Yalova'yı tercih etmiştir. Bu bağlamda İnönü'nün Yalova ziyaretlerinde akla ilk gelen cumhurbaşkanının istirahat ihtiyacı duyduğu gerçeğidir (Vakit 21 Haziran 1941: 1). 21 Haziran'da Derince Tren İstasyonuna intikal eden İnönü'yü İstanbul Valisi ve Komutanı, il protokolü ve halk karşılamıştır. İnönü, buradaki karşılamadan sonra Savarona Yatı ile Yalova'ya

6 "Harp hâlinde veya harbi icap ettirecek bir vaziyet hudusunda veya isyan zuhurunda veyahut vatan ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve fiilî teşebbüsât vukûunu müeyyit kati emarat görüldükte İcrâ Vekilleri Hey'eti müddeti bir ayı tecavüz etmemek üzere umûmî veya mevzîî idare-i örfiye ilân edebilir ve keyfiyet hemen Meclisin tasdikine arz olunur. Meclis idare-i örfiye müddetini indelicap tezyit veya tenkis edebilir. Meclis müçtemi değilse derhâl içtimâa dâvet olunur. İdare-i örfiyenin fazla temadisi Meclisin kararına mütevakkıftır. Bkz. <https://www.anayasa.gen.tr/1924tek.htm>.

gitmiştir (Ulus 22 Haziran 1941: 1). Cumhurbaşkanı'nın Yalova'da istirahatte olduğu günlerde Fransa Devlet Başkanı Mareşal Peten tarafından, Fransız Devlet Bakanı Benoit Mechin vasıtasıyla İnönü'ye şahsen ulaştırması gereken bir mesaj iletilmiştir. Mesajın içeriği tam olarak bilinmemekle birlikte 18 Haziran'da imzalanan Türk-Alman Dostluk Antlaşması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. 26 Haziran'da Ankara'ya gelen Fransız Bakandan şahsen iletilmesi istenilen mesajın önemli olduğu, İnönü'nün istirahatini yarıda keserek Ankara'ya gitme kararı vermesinden anlaşılmaktadır. (İkdam 27 Haziran 1941: 1) Bu doğrultuda 26 Haziran'da Fransız Bakan ile ilk görüşmeyi Başbakan Refik Saydam yapmıştır (İkdam 28 Haziran 1941: 1). Cumhurbaşkanı İnönü ise 29 Haziran'da Yalova'dan ayrılarak Ankara'ya intikal etmiştir (İkdam 30 Haziran 1941: 1). 1 Temmuz'da Çankaya Köşkü'nde taraflar arasında görüşme sağlanmıştır (İkdam 2 Temmuz 1941: 1).

1.1.3.2. 7-16 Eylül

29 Haziran'da İstanbul'dan ayrılan İnönü, yaklaşık üç ay sonra 7 Eylül'de İstanbul'a tekrardan bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Akşam 8 Eylül 1941: 1; Ulus 8 Eylül 1941: 1). Türkiye fiili olarak savaşa girmemiş olmasına rağmen başta askeri ve ekonomik birçok önlemi hayata geçirmiş ve savaşın gölgesinde bir politik hayat geçirmiştir. Ancak İnönü, devletin sadece bu tür politikalardan ibaret olmadığını bilen bir devlet adamıdır. İnönü'nün 15 Eylül İstanbul programını sanatsal incelemelere ayırmış olması bu duruma örnektir. Bu doğrultuda İnönü, yanında İstanbul Valisi Lütfü Kırdar ve İl Millî Eğitim Müdürü Tevfik Kut ile birlikte Sultanahmet'te bulunan Sanatlar Okulu'nu ziyaret etmiş ve incelemelerde bulunmuştur. Okulun bütün atölyelerini gezen İnönü, okul müdürü Yusuf Ziya Etiman'dan Okul ve yürütülen sanatsal faaliyetler hakkında bilgi almıştır. Daha sonra okul öğrencileri ile bir araya gelen İnönü, öğrencilere şu konuşmayı yapmıştır,

"Mektebinizi gördüm. Atölyenizi, tesisatınızı tetkik ettim. Bunları çok iyi buldum. Muallimlerinize görüştüm. Sizin çalışmalarınızdan memnuniyetle bahsettiler. Memleketin sizlere ihtiyacı büyüktür. Bunun için daha çok çalışmanızı ve daha iyi yetişmenizi istiyorum. Allaha ısmarladık." (Ulus 16 Eylül 1941: 1-3).

Sultanahmet'ten ayrılan İnönü daha sonra Fındıklı'da bulunan Güzel Sanatlar Akademisi'ni ziyaret etmiştir. Burada Akademi Müdürü Burhan Toprak ve Profesörler tarafından karşılanan İnönü burada ayrıntılı bir incelemede bulunmuştur. Bu bağlamda Akademi'de eğitim gören öğrencilerin eserleri hakkında bilgi alan İnönü, okulun öğrenci kapasitesinden memnun kalmıştır. Türk büyüklerinin okul öğrencileri tarafından yapılan heykellerini dikkatlice inceleyen İnönü, Ankara'da yapılacak olan Mimar Sinan Heykeli'nin Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi tarafından yapılması talimatını vermiştir. Bu da göstermektedir ki, İstanbul sadece Türkiye'nin nüfus alanında değil güzel sanatlar yönünden de kıymeti çok yüksek olan bir şehir olarak karşımıza çıkarmaktadır. Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi'nin ürettiği eserler arasında Beşiktaş'ta yapılması planlanan Barbaros Hayrettin Paşa Heykeli de sayılabilir. Zira Cumhurbaşkanı bu heykele de büyük önem vermektedir. Gerekli

incelemelerin ardından İnönü, okuldan ayrılmıştır (Vakit 16 Eylül 1941: 1; Ulus 16 Eylül 1941: 3; İkdam 16 Eylül 1941: 1-3; Akşam 16 Eylül 1941: 1-6). İstanbul'daki programını bitiren İnönü 16 Eylül'de Ankara'ya dönmüştür (Ulus 17 Eylül 1941: 1).

1.1.4. 1942

1.1.4.1. 20 Mart, 25 Temmuz-3 Ağustos

Altı ay gibi uzun bir aranın ardından sonra Cumhurbaşkanı İnönü 20 Mart'ta İstanbul'a gelmiştir. Bu süre zarfında Dünyada da önemli gelişmeler yaşanmış, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya 11 Aralık 1941'de birbirlerine savaş ilan etmişlerdir. Dünyada bir yandan böylesi kutuplaşmalar yaşanırken Türkiye de savaş dışı kalma politikasını süratle devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda İnönü bir yandan iç ve dış politik gelişmelerle meşgul olurken diğer yandan da Türkiye'nin muhtelif şehirlerine ziyaretler gerçekleştirmiştir. İnönü'nün İstanbul'a intikali sırasında karşılama heyeti içerisinde İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, CHP Genel Sekreteri Fikri Tuzer, birçok general, belediye ve il parti erkânı yer almıştır (Armaoğlu 2020b: 291; Akşam 21 Mart 1942: 1; Ulus 21 Mart 1942: 1). İstanbul'da çeşitli incelemelerde bulunan İnönü, 29 Mart'ta Ankara'ya dönmüştür. İnönü'nün bu süre zarfındaki incelemeleri basında yer bulmamıştır (Ulus 30 Mart 1942: 1). 21 Temmuz'da Orta Anadolu s çıkan İnönü 24 Temmuz'da Ankara'ya dönmüş (Akşam 21 Temmuz 1942: 1; Akşam 24 Temmuz 1942: 1) 25 Temmuzda ise Yalova'ya gelmiştir. (İkdam, 26 Temmuz 1942: 1) İnönü'nün sanata karşı olan ilgisi ile ilgili olarak 16 Eylül 1941'de Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi ziyaretleri örnek gösterilebilir. 1 Ağustos 1942'de İnönü'nün aynı akademiye tekrar ziyareti sırasında şeref defterine yazdığı; "*Akademiye her gelişimde daha ziyade zevkle, ümitle ve sevinçle çıkarım. Güzel Sanatlar Akademisi'ni çok severim.*" şeklindeki sözleri bu ilginin yoğunluğunu anlatması açısından önem arz etmektedir. Akademiye gezen İnönü burada meydana getirilen eserleri dikkatle inceleyerek memnuniyetini dile getirmiştir (Vakit 2 Ağustos 1942: 1; Akşam 2 Ağustos 1942: 1). İstanbul'daki incelemelerinin ardından İnönü 3 Ağustos'ta Ankara'ya dönmüştür (Vakit 4 Ağustos 1942: 1).

1.1.4.2. 27 Ağustos-7 Eylül, 8 Eylül-11 Eylül, 17 Eylül-27 Eylül, 22 Aralık-24 Aralık

3 Ağustos'ta Cumhurbaşkanı'nın Ankara'ya dönmesinin ardından, 5 Ağustos'ta Başbakan Refik Saydam'ın TBMM kürsüsünden yapmış olduğu konuşma önem arz etmektedir. Saydam yapmış olduğu konuşmasında dünya genelinde gittikçe belirginleşen karamsar havaya karşı Türkiye en az etki ile ayakta durmaktadır. Bunun en büyük sebebi ise Türkiye'nin, Cumhurbaşkanı İnönü'nün etrafında oluşturmuş olduğu birlikten kaynaklanmaktadır (TBBBZC D.6,C.27,İ.3,05.08.1942: 21). İnönü'nün karizmasınının TBMM ve kamuoyunda kendisini iyiden iyiye hissettirdiği bu dönemde Cumhurbaşkanı 27 Ağustos'ta İstanbul'u ziyaret etmiştir. İnönü'yü Haydarpaşa Garında Adalet Bakanı Hasan Menemencioğlu, İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, Genelkurmay İkinci Başkanı Org. Asım Gündüz, Org. Fahrettin Altay,

Milletvekilleri ve kalabalık bir halk kitlesi karşılamıştır. İnönü'nün yanında TBMM Başkanı Abdülhalik Renda da bulunmaktadır (Akşam, 28 Ağustos 1942: 1). İnönü'nün 27 Ağustos İstanbul ziyareti ile Başbakan Refik Saydam'ın TBMM'de Türkiye'nin, Cumhurbaşkanı İnönü'nün etrafında oluşturmuş olduğu birlikten bahseden konuşması arasında bağlantı kurulabilir. Bu birliğin ve bağlılığın bir nişanesi olarak önceki günlerde yapılan İstanbul Şehir Meclisi toplantılarında azaların; İsmet İnönü'ye karşı İstanbul halkının duymuş olduğu derin minnet ve bağlılık duygularını dile getiren konuşmaların yapılmasının ardından 28 Ağustos'ta Şehir Meclisi olarak verilen iki karar önem arz etmektedir. Bunlardan ilki, açılış tarihi olarak 30 Ağustos Zaferinin yıl dönümüne gelen gün belirlendiği şehrin en büyük meydanı olan Taksim Meydanı'na İnönü namına bir Gezi Alanı oluşturulmasıdır. İkincisi ise sanata ve sanatçıya çok büyük önem veren İnönü'nün bahse konu alana heykelinin Cumhuriyetin yirminci kuruluş yıldönümünde açılması kararının verilmesidir (Vakit 29 Ağustos 1942: 1; Ulus 29 Ağustos 1942: 1). Bu doğrultuda 4 Eylül'de, yüksek bir katılımı Taksim İnönü Gezi Alanı'nın açılışı gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar arasında İstanbul Valisi Lütfü Kırdar, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İnhisarlar Bakanı Raif Karadeniz, İstanbul Komutanı Asım Tınaztepe, CHP İl Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, İstanbul'da bulunan milletvekilleri, üniversite profesörleri, umumi meclis azaları, vilayet, belediye, parti erkânı, gazeteciler ve binlerce halk açılışın yapılacağı yerde yerlerini almıştır (İkdam 5 Eylül 1942: 1; Akşam 5 Eylül 1942: 1). Tören öncesi İstiklal Marşının okunmasının ardından İstanbul Valisi Lütfü Kırdar şu konuşmayı yapmıştır:

“Eşsiz Atatürk'ün fani hayata gözlerini kapamasından sonra milli birlik İsmet İnönü'nün büyük ve harikulade şahsiyeti etrafında kuvvetlenip perçinlendi ve dünyanın içinde kıvrıldığı son ateş, ölüm ve ıstırap yıllarında Türk yurdunun sulh ve sükûn ile sarılı telaketlerden uzak ve sağlam ve emniyet içinde kalabilmesi harbi yapan kumandanın sulhu muhafaza etmiş olmasındandır. İsmet İnönü Türk Milleti için talihin bir lütfudur ve her zaman ele geçmez eşsiz, nadir ve müstesna bir lütfudur.” (Akşam 5 Eylül 1942: 2).

Görüldüğü gibi Vali Lütfü Kırdar ile Başbakan Refik Saydam'ın 5 Ağustos tarihli TBMM konuşması paralellik göstermektedir. Cumhurbaşkanı İnönü bulunmadığı için alanın açılışını Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel yapmıştır

İnönü 7 Eylül'de Edirne ve Kırklareli ziyaretleri için İstanbul'dan hareket etmiştir (Ulus 8 Eylül 1942: 1). Bir gün süren ziyaretin ardından 8 Eylül'de tekrardan İstanbul'a gelen İnönü 11 Eylül'de Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Akşam 9 Eylül 1942: 1; Akşam 11 Eylül 1942: 1). Kısa bir süre sonra İnönü, 17 Eylül günü tekrardan İstanbul'a gelen İnönü 27 Eylül'de Ankara'ya gitmek üzere tekrar İstanbul'dan ayrılmıştır (Vakit 18 Eylül 1942: 1; Ulus 28 Eylül 1942: 1). Bahse konu süre zarfında İnönü'nün İstanbul programları ile ilgili basında herhangi bir habere rastlanılmamıştır. Bu nedenle Eylül ayı İstanbul ziyaretlerini özel programlarına ayırdığı tahmin edilmektedir.

27 Eylül'de İstanbul'dan ayrılan İnönü 1 Kasım'da Ankara'da TBMM kürsüsünde çok önemli açıklamalarda bulunmuştur. İnönü'nün konuşmasındaki en önemli nokta ise Türkiye'nin hiç olmadığı kadar savaşa yakın olması durumudur. Bu bağlamda Türkiye, savaş ihtimalini ciddi boyutta göz önünde tutmalıdır (TBMMZC D.6,C.28,İ.4,01.11.1942: 4). Bu atmosferde İnönü, 22 Aralık'ta İstanbul'a ziyaret gerçekleştirmiştir. İnönü'nün İstanbul ziyaretinde önemli bir konu masaya yatırılmıştır. Savaş döneminde alınan ve olağanüstü vergiler kapsamında değerlendirilen varlık vergisi uygulaması ile ilgili İnönü İstanbul Valisi'nden ayrıntılı izahat almıştır (Ulus 23 Aralık 1942: 1). Verginin uygulanması doğrultusunda 12 Eylül'de ekalliyetlerin mal varlıklarının tespit edilmesi ile alakalı genelgenin defterdarlıklara gönderildiğinden hareketle, konunun bu süreç ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Çıldır 2002: 39-40). Savaş döneminin yaratmış olduğu en büyük sıkıntılardan birisi de şüphesiz ki gıda tedarikinde yaşanan sorunlardır. Bu sorunların üstesinden gelmek için ortaya konulan çözümler içerisinde aşevleri şüphesiz önemli bir görev üstlenmişlerdir. Bu bağlamda 28 Eylül İstanbul programını aşevlerini ziyarete ayıran İnönü, mevcut aşevlerindeki sıkıntıları inceleyerek denetimlerde bulunmuştur. Bu ziyaret sırasında İnönü'ye Vali Lütfü Kırdar ile Kızılay Aşevleri İdare Heyeti Başkanı İstanbul Milletvekili Sadettin Uraz eşlik etmiştir. İnönü, Topkapı Aşevinde çıkan yemekleri bizzat tatmış ve aşevleri incelemeleri neticesinde, "Aşevleri *muvaffak olmuş bir eserdir*" diyerek memnuniyeti dile getirmiştir (Vakit 23 Aralık 1942: 1). İnönü, 23 Aralık günü İstanbul CHP Vilayet Kongresi'nde önemli bir konuşma gerçekleştirmiştir. İnönü'nün konuşmasında üzerinde durduğu konu, çiftçilerden yüzde yirmi beş oranında alınan vergi konusu olmuştur. Milli Mücadele dönemindeki Tekalif-i Milliye emirlerinden örnek veren İnönü şu cümleleri kullanmıştır,

"Cepheye erkeğini, cephane taşımaya ve tarla sürmeye kadınlarını göndermiş olan fakir eve giriyor ve mütevazı nesi varsa onun da yüzde kırkını alıyorduk. Hep beraber selamete ve Cumhuriyete vardık. Bütün fedakârlıklar ödenmiş oldu... Vatandaşlar kendilerine yetmeyecek mahsullerini göstererek yüzde yirmi beşleri nasıl vereceklerini soruyorlar... Devletin selameti icap ettiği vakit büyük fedakârlıklar zaruridir. Bu vazifeler sırasına göre şu veya bu bölgeye, şu veya bu meslek veya sanat sahibin teveccüh edecektir. Bugün çiftçiye, yarın tüccara veya esnafa, fazla külfet yüklenebilir. Vatandaş, devletin talebini iyi yürekle ve iyi niyetle karşılamalıdır." (Akşam 24 Aralık 1942: 1-2)

Bu ifadelerle İnönü, Milli mücadele yıllarında olduğu gibi, devletin şu an da savaş ortamından dolayı zor günler geçirdiğini ve bu zor günlerde vatandaşların, dün olduğu gibi bu gün de fedakârlık göstermesi gerektiğini İstanbul'dan tüm yurda ifade etmiştir. 24 Aralık günü İstanbul programını bitiren İnönü Ankara'ya dönmüştür (Ulus 25 Aralık 1942: 1). 28 Aralık'ta CHP Vilayet Kongreleri yurt çapında sona ermiştir. Basında, CHP Vilayet Kongreleri arasında İstanbul Kongresine ayrı bir önem verildiği görülmektedir. Bu bağlamda, İstanbul Vilayet Kongresi diğerlerine göre en manalı ve verimli kongre olarak nitelenmiştir (Ulus 29 Aralık 1942: 1). Bu

durum İstanbul'un başkent Ankara da dâhil olmak üzere diğer şehirlere göre üstünlüğü olarak değerlendirilebilir.

1.2. 1943-1945 Arası Dönem

1.2.1. 1943

1.2.1.1. 27 Mart-22 Nisan

1943 yılına gelindiğinde Türkiye üzerinde savaşa girmesi yönünde baskı daha da artmaya başlamıştır. İngiltere'ye göre 1943 şartlarında Türkiye'nin savaşa girmesi elzemdir. 30 Ocak-1 Şubat tarihleri arasında İnönü ve Churchill tarafından Adana'da yapılan görüşmeler, bu fikre Türkiye'yi ikna çabasını da içerisinde barındırmaktadır (Gök 2020: 607-608). Bu bağlamda 23 Şubat'ta İnönü'nün yayımladığı genelgede, "*Harbe karışmamak ve bulaşmamak için elimizden geleni yapacağız*" şeklindeki ifadeleri Türkiye'nin baskılara direndiğinin açık bir göstergesi olmuştur (Akşam 24 Şubat 1943: 1). Bu yoğun tempo içerisinde, İnönü 27 Mart'ta İstanbul'a eşi ile birlikte intikal etmiştir. İnönü'yü İstanbul'da karşılayanlar arasında Vali Lütfü Kırdar, Dâhiliye Vekili Recep Peker, Münakalat Vekili Ali Fuat Cebesoy, Ordu Müfettişi Org. Fahrettin Altay, İstanbul Emniyet Müdürü, İstanbul Üniversitesi Rektörü ve diğer erkân hazır bulunmuştur. Karşılamanın ardından İnönü, Savarona Yatı ile Yalova'ya hareket etmiştir (Ulus 28 Mart 1943: 1). 10 Nisan'da Başbakan Şükrü Saraçoğlu Müttefik ve Miğfer güçlerinin Kuzey Afrika'daki çarpışma alanı olan Tunus'ta devam eden şiddetli çarpışmaların olduğu günlerde 7 Nisan'da İstanbul'a gelmiş ve 11 Nisan'da İnönü'nün bulunduğu Yalova'ya intikal etmiştir. Bu da İnönü'nün genellikle istirahat için kullanmış olduğu Yalova'da iç ve dış politik gelişmelerin tartışılıp görüşüldüğünü göstermektedir (Ulus 8 Nisan 1943: 1; Ulus 11 Nisan 1943: 1). 17 Nisan'da Yalova'dan ayrılan İnönü İstanbul Kandilli Rasathanesi'ni ziyaret etmiştir. İnönü'nün bu ziyaretinde 21 Aralık 1942'de Tokat'ta meydana gelen 7.0 büyüklüğündeki depremin etkisi olduğu düşünülmektedir. Zira bu depremde 3000 kişi hayatını kaybederken 6300 kişi yaralanmıştır⁷ (İkdam 22 Aralık 1942: 1; Vakit 22 Aralık 1942: 1). Yaklaşık 3 saat Kandilli Rasathanesi'nde incelemelerde bulunan İnönü Rasathane Müdürü Fatih Göknam'a çalışmalarından dolayı memnuniyetini ileterek ayrılmıştır (Akşam 16 Nisan 1943: 1). Cumhurbaşkanı İnönü, 22 Nisan'da Balıkesir'e gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Vakit 24 Nisan 1943: 1; Ulus 24 Nisan 1943: 1).

1.2. 1.2. 31 Temmuz- 1 Eylül

Cumhurbaşkanı İnönü, yaklaşık dört aylık bir aranın ardından 31 Temmuz'da Ankara'dan Yalova'ya gelmiştir (Akşam 1 Ağustos 1943: 1). 6 Ağustos'ta beraberinde TBMM Başkanı Abdülhalik Renda bulunduğu halde Yalova'dan İstanbul'un Moda semtine gelerek burada Moda Deniz Kulübünü ziyaret etmiştir. Ardından Florya'ya geçmiştir (Akşam 7 Ağustos 1943: 1). Florya'da bulunan Deniz Köşkü'nde olduğu süre zarfında çalışmalarını devam ettiren İnönü, 12 Ağustos'ta Roma Büyükelçiliğine atanan Ruşen Eşref Ünaydın'ı kabul etmiştir. 16 Ağustos'ta Cumhurbaşkanı tarafından İstanbul Üniversitesi'ne bir ziyaret düzenlenmiştir. Bu ziyaret sırasında İnönü'ye Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İstanbul Üniversitesi Rektörü Tefik Sağlam ve fakülte

⁷ <https://depem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=63>

dekanları eşlik etmiştir. Yaklaşık iki saat Üniversitede kalarak gerekli incelemeleri gerçekleştiren İnönü, yoğun bir öğrenci topluluğu tarafından alkışlarla uğurlanmıştır. Daha sonra Topkapı Sarayı Müzesi'ne geçen İnönü burada incelemelerde bulunmuş ve yaptığı incelemeler neticesinde Müze Müdürü Tahsin Öz'e memnuniyetini dile getirmiştir (Vakit 17 Ağustos 1943: 1-4). İnönü, 1 Eylül'de Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Akşam 2 Eylül 1943: 1).

1.2.2. 1944-1945

1944'e gelindiğinde II. Dünya Savaşı'nın istikametinde gözle görülür değişimler yaşanmıştır. (Toker, 1990: 19) Almanya'nın savaşın başındaki gücünün önemli bir kısmını kaybetmesi Türkiye'nin dış politikasında bir takım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda Türkiye, müttefik güçlerle ilişkisini iyi bir noktada konumlandırabilmek adına 2 Ağustos 1944'te Almanya ile olan diplomatik ilişkilerini kesmiştir (Gök 2021: 610). Türk dış politikasında atılan bu ciddi adımların arifesinde ve İngiltere'nin Türkiye'yi kendi tarafına çekme baskısının artış gösterdiği günlerde Cumhurbaşkanı İnönü, 23 Mayıs'ta İstanbul'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Özel bir trenle Haydarpaşa Garına gelen İnönü'yü karşılama heyetinde Vali Lütfü Kırdar, CHP İdare Heyeti Başkanı Behçet Uz, Org. Cemil Cabit Toydemir, Üniversite Rektörü ve İl Emniyet Müdürü hazır bulunmuştur (Vakit 24 Mayıs 1944: 1; Akşam 24 Mayıs 1944: 1). İnönü İstanbul'daki ilk incelemesini Üniversiteye gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda 27 Mayıs'ta İstanbul Üniversitesi'ne bir ziyaret gerçekleştirerek Rektör, Dekan ve profesörlerle görüşme sağlamıştır. Ardından Beyazıt'ta bulunan CHP Erkek Öğrenci Yurdu'na gezen İnönü burada öğrencilerle mülaki olduktan sonra üniversiteden ayrılmıştır (Tanin, 28 Mayıs 1944: 1). İstanbul ziyaretini üniversite öğrencilerine ayıran İnönü 30 Mayıs'ta da Guraba Hastanesi'nde Tıp Fakültesi Öğrencileri ile görüşerek orada bulunan röntgen filmleri üzerinden öğrencilerin kendisine verdiği açıklamaları dinlemiştir (Akşam 31 Mayıs 1944: 1). İnönü'nün üniversite programından çok memnun kalan Rektör Tevfik Sağlam, üniversite öğrencileri adına İnönü'ye teşekkür telgrafı çekmiştir (Vakit 3 Haziran 1944: 1). İstanbul'daki incelemelerini tamamlayan İnönü 7 Haziran'da Ankara'ya dönmüştür (Vakit 8 Haziran 1944: 1). İnönü'nün 1944 İstanbul ziyareti incelendiğinde, dış ve iç politik gelişmelerden bağımsız olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin savaşa dâhil edilmek taleplerinin gündemde yer tuttuğu 1944 senesinde Türkiye Savaş dışı kalma politikasını zor da olsa devam ettirmiştir. Ancak 1945'e gelindiğinde uluslararası dengeler Türkiye'nin daha fazla savaş dışı kalmasına izin vermemiş ve Türkiye 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir (Gök 2021: 614). Cumhurbaşkanı İnönü'nün 1945 yılı ilk ve son İstanbul ziyareti de Kasım ayında gerçekleşmiştir. Bu ziyarete kadar 7 Mayıs'ta Almanya, 14 Ağustos'ta da Japonya savaştan çekildiğini ilan etmiş ve II. Dünya Savaşı sona ermiştir. 18 Kasım'da İstanbul'a gelen İnönü, 20 Kasım'da İstanbul Valiliği'ne ziyaret gerçekleştirmiş ardından Adliye Sarayı'nın inşa edileceği arsada ve Topkapı Sarayı'nda incelemelerde bulunmuştur (Akşam 18 Kasım 1945: 1; Akşam 21 Kasım 1945: 1). 25 Kasım'a kadar İstanbul'da kalan İnönü bu tarihte Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır (Akşam 26 Kasım 1945: 1).

Sonuç

10 Kasım 1938'de Atatürk'ün vefatının ardından TBMM'de yapılan oylama neticesinde İsmet İnönü Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçilmiştir. İnönü, cumhurbaşkanlığı süre zarfında yurt ziyaretlerine çıkmış, halk ile iç içe olarak onların sıkıntılarını dinlemiş ve çözüm bulmaya çalışmıştır. İnönü, yurtiçi ziyaretleri sadece halkın sıkıntılarını dinlemek için çıkmamış, doğal afetler neticesinde afet bölgelerine ziyaretler gerçekleştirmiştir. Tüm bunların yanında ülke çapında büyük yatırımların açılışını yapmak da bu ziyaretler kapsamındadır. İnönü'nün yurt içi ziyaretleri dâhilinde İstanbul ayrı bir önem arz etmektedir. Zira İstanbul o günün şartlarında Türkiye'nin en büyük kenti durumundadır. Bu durum İstanbul'u ihmal edilmemesi gereken bir konuma getirmiştir. Bu kapsamda İnönü, İstanbul'a cumhurbaşkanı sıfatıyla ilk ziyaretini 2 Mart 1939'da gerçekleştirmiştir. İnönü'nün İstanbul ziyareti iki yönden önem arz etmektedir. Birincisi Cumhurbaşkanı İnönü'nün İstanbul'u ilk defa ziyaret ediyor olması; ikincisi ise İstanbul ziyareti kapsamında geniş kapsamlı bir toplantı düzenlenmesidir. Bu toplantıda esnaf ve sektör temsilcilerinin sıkıntıları dinlenerek çözüm noktasında ilgili makamlarla paylaşım yapılmıştır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün İstanbul ziyaretlerine genel olarak bakıldığında halkın sıkıntılarını dinleme, üniversite öğrencileri ile bir araya gelerek yükseköğretim noktasında var olan sıkıntıları çözüme kavuşturma, sağlık yatırımlarını inceleme, sosyal devlet anlayışıyla kurulan aşevi ziyaretleri ve yabancı devlet temsilcileri ile görüşmeler sağlama gibi konular başlıca başlıklar arasında sayılabilir. Bunun yanında İnönü'nün İstanbul ziyaretleri II. Dünya Savaşı'ndan ayrı düşünülemez. İnönü'nün 11-16 Ağustos 1939 İstanbul ziyareti bu duruma örnek verilebilir. II. Dünya Savaşı öncesi Türkiye'nin yapmış olduğu büyük tatbikatlar arasında yer alan Trakya manevralarının organizasyonu ve hareket noktasının İstanbul'da yapılmış olması önemlidir. İnönü'nün İstanbul ziyaretleri sadece iç ve dış politik gelişmelerle ilgili değildir. Cumhurbaşkanı, İstanbul ziyaretlerini sanatsal faaliyetler ve incelemelere de ayırmıştır. Fındıklı'da bulunan Güzel Sanatlar Akademisi'ni birçok kez ziyaret etmesi bu bağlamda önem arz etmektedir. Yine İnönü'nün bu ziyaretler kapsamında Ankara'da yapılması planlanan Mimar Sinan heykelinin Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi tarafından yapılması talimatını vermesi, İstanbul'un birçok konuda olduğu gibi sanat alanında da önde olduğunu gösteren bir husustur. İstatistiklere bakıldığında İstanbul Cumhurbaşkanı İnönü tarafından en çok ziyaret edilen iller arasında yer almaktadır. Bunun sebepleri arasında İstanbul'un başta ekonomi olmak üzere birçok alandaki potansiyeli, eski başkent olmasının vermiş olduğu birikim ve genellikle istirahat yeri olarak kullanılan Yalova'nın İstanbul sınırları içerisinde bulunması sayılabilir.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri

BCA 030/10/00/00-02/12/16

BCA 030/01/00/00-40/238/3.

B. Resmi Yayınlar

TBMM Zabıt Cerideleri

C. Süreli Yayınlar

Akşam

Vakit

İkdam

Tanin

Ulus

D. Kitap, Tez ve Makaleler

Armaoğlu Fahir 2020a, Türk Dış Politikası Tarihi, , İstanbul: Kronik Yayınları.

Armaoğlu, Fahir 2020b, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995, İstanbul: Kronik Yayınları.

Ateş, Ahmet Emre; Gökçeler, Onur 2019, "12 Temmuz Beyannamesinin Gölgesinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Yurt Gezileri", İnsan ve İnsan Dergisi, Yıl.6, Sayı.21, s. 477-492.

Aydemir, Şevket Süreyya 1993, İkinci Adam 1938-1950, C. II, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Bakar, Bülent 2007, "İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul ve Trakya'dan Anadolu'ya Göç ve Paniğe Karşı Propaganda", Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, S.12, s.1-35.

Baş, Arda 2019, "Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Karabük Ziyareti 1938", Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 5/7, s.99-111.

Bülbül, İrfan 2006, "İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye'de Sosyal Hayata Olumsuz Yansımaları, İstanbul Üniversitesi", Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, S.9, s. 1-50.

Cengiz, Emre 2012, İsmet İnönü ve İkinci Dünya Savaşı Yılları Türk Dış Politikası, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Çıldır, Bülent 2002, İkinci Dünya Savaşı Dönemi İktisadi Tedbirlerden Varlık Vergisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Doğan Avni 1964, Kurtuluş Kuruluş ve Sonrası, İstanbul: Dünya Yayınları

Eroğlu, Hamza 1985, "İsmet İnönü ve I. ve II. İnönü Muharebelerinin İçeride ve Dışarıda Etkileri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.2, S.4, s. 65-84.

Gökçeler, Onur, 2018, 1946-1950 Yılları Arasında İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı ve Yönetim Anlayışı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Granda, Cemal; Gürkan Turhan 1973, Atatürk'ün Uşağı İdim, İstanbul: Hürriyet Yayınları.

Gül, Muhittin 2006, "Atatürk'ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü", Afyonkocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.8, S.3, s. 52-72.

Gülen, Ahmet 2020, "Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün İlk Yurt Gezisi ve Yankıları", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 67, s.265-288.

Hür, Ayşe 2015, İnönü ve Bayar'lı Yıllar, İstanbul: Profil Yayınları

Irmak, Sadi 1990, "İkinci İnönü Savaşının Sonuçları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.6, S.17, s. 377-380.

İnönü'nün Söylev ve Demeçleri I 1946, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

İpekçi, Abdi 1997, İnönü Atatürk'ü Anlatıyor, İstanbul: Yenigün Haber Ajansı.

Koçak, Cemil 2012, Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945, , C.1, İstanbul: İletişim Yayınları

Tekeli, İlhan; İlkin, Selim 2018, Dış Siyaset ve Askeri Stratejileriyle İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si, , C.1, İstanbul: İletişim Yayınları.

Tinal, Melih 2017, "İsmet İnönü'nün Kuzey Anadolu Ziyaretlerine İlişkin Gözlemler 6-13 Aralık 1938", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 10, S. 52, s. 437-442.

Toker, Metin 1990, Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950, İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Topuz, Hıfzı 2015, Bana Atatürk'ü Anlattılar, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Tuncer, Hüner 2012, İsmet İnönü'nün Dış Politikası 1938-1950, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Turan, Şerafettin 2000, İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği, Ankara: TTK Basımevi.

Türkmen, İsmet 2013; Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin Modernleşme Sürecine Katkıları 1932-1951, Ankara: Berikan Yayınevi.

Ural, Selçuk; Kılınç, Selçuk 2015, "Türkiye-Romanya İlişkileri 1923-1950", KAÜ İİBF Dergisi, C.6, S.11, s. 179-202.

Uyar, Hakkı 2011, Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi, İstanbul: Boyut Yayınları

Zürcher, Erij Jan 2000, Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.

E. İnternet Kaynakları

<https://depem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=63> (AFAD Resmi İnternet Sitesi)

<https://www.anayasa.gen.tr/1924tek.htm>.

EKLER

EK-1 Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 2 Mart 1939 Tarihli İlk İstanbul Ziyareti Öncesi İstanbul Valiliğine Gönderilen Talimatname (BCA)

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞIVI 3
 BAŞVEKÂLET HUSUSİ KALEM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 98 SİPRE HAYAT

İstanbul Valiliğine

1 - ReisiCumhur bu gece saat yirmi ikide İstanbula hareket edecektir . Muvasalatında emniyet tertibatı haricinde hiç bir merasim yapılmamasını emir buyurdular . Valiler mensub oldukları vilâyet istasyonlarında kendilerini selâmlıyacaklardır . Rittabi Haydarpaşa garında İstanbul Erkânı hükûmeti ve askeriyesi tarafından selamlanacaklardır .

2 - Doğruca Dolmabağçeye geçeceklerdir . Evvelce görüştüğümüz gibi Dolmabağçe rıhtımına yanaşacak kabiliyette bir Akay vapuru tahsis edilmelidir .

3 - Perşembe günü saat onbeşten itibaren İstanbulun yakın kazalarının altısına mensub muhtelif mesleklerden seçilmiş vatandaşlardan mürekkep hey'etleri ayrı ayrı Dolmabağçede kabul ederek kendileri ile görüşeceklerdir . Zaman kâfi gelmezse başka bir zamanda İstanbul Parti Merkezinde bu görüşmelere devam edeceklerdir . Veyahut Parti merkezinde görüşmek üzere ayrıca bir vesile bulunacaktır .

4 - Cumairtesi günü öğleden sonra Dolmabağçede aileli bir çay vermeleri muhtemeldir . Buna göre kendilerinden istizân edilme- si muvafıktır .

5 - İstanbulun uzak kazalarına yapılacak tetkik seyahatleri- nin şekil ve zamanını kendileri ayrıca emir buyuracaklardır .

6 - İstanbul halkına yapacakları hitabenin yerini tensib buyurdular . Ona göre emniyet tertibatı alınması tabiidir .

7 - 1.3.1939 gün ve Hususî Kalem 2 sayılıdır .

Başvekil

030	10		12	12	16
-----	----	--	----	----	----

- 1 -

H. V. A.

S. İ. İsmet İnönü 1.3.1939 1-18-12

B. İ. İsmet İnönü

EK-2 Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Olarak İstanbul'a İlk Ziyareti İle İlgili 2 Mart 1939 Tarihli Akşam Gazetesi.

Bugün
16
sahife

A K Ş A M

Bugün
16
sahife

Sona 21 — No. 7217 — Fiyatı her yerde 5 kuruş PERŞENİ 8 Mart 1939 Telefon: Dağmazarlı: 3068 — Yık. İşleri: 2770 — İktis. 3561 — MİBİB: 1047

Cümhurreisimiz bu sabah Istanbula şeref verdiler

Halk İsmet İnönünü büyük tezahüratla karşıladı

Cümhurreisimiz, Istanbulda kaldıkları müddetçe tedkiklerde bulunacaklar

İsmet İnönünün bugü Parti merkezinde iktisadi teşekküllere mensup zevatı kabul etmesi muhtemeldir

Devlet reisi İsmet İnönü bu sabah büyük şeref ve ihtişamla İstanbul'a geldi. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı.

Tramvay memurları dün bayram yaptılar

**Bütün depolarda merasim yapıldı
ve âbideye çelenk kondu**

Metro hanında memurlara, Parkotelde Nafia Vekâletine bağlı müesseseler erkânına ziyaret verildi

Mevkâat idare heyeti başkan ve Nafia Vekâletine bağlı müesseseler erkânına ziyaret eden tramvay heyeti üyeleriyle birlikte

İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı.

İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı.

İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı. İsmet İnönü'nün İstanbul'a gelişi büyük şeref ve ihtişamla karşılandı.

Bütçede azami tasarruf

Katı sarurüt olmadıkça münhalleri tayin yapılmayacaktır

Bütçe komisyonu tarafından hazırlanan bütçe tasarıfında, bütçede azami tasarruf sağlanmıştır. Katı sarurüt olmadıkça münhalleri tayin yapılmayacaktır.

İsmet İnönü ve refikaları İstanbul'da

İsmet İnönü ve refikaları İstanbul'da

İsmet İnönü ve refikaları İstanbul'da

Özellikler:

Çoğaltmamalı, azaltmamalı!

Çoğaltmamalı, azaltmamalı! Bu sloganın her yerde duyulması lazımdır. Çoğaltmamalı, azaltmamalı! Bu sloganın her yerde duyulması lazımdır. Çoğaltmamalı, azaltmamalı! Bu sloganın her yerde duyulması lazımdır.

EK-3 Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün İstanbul Ziyaretleri Kapsamında Romanya Kralı Karol ile Görüşmesini ve Trakya Manevraları Öncesi Komutanlardan Tafsilat Almasını İçeren 12 Ağustos 1939 Tarihli Ulus Gazetesi

Cumhuriyet
12
AĞUSTOS
1939
B KURULUŞ

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

Bugün
7 ve 8 inci sayılarda
ÇOCUK İLAVEMİZ

Millî Şef'imiz Kral Karol'la görüştü

DOLMABAĞÇE'DE
**İNÖNÜ
KAROL**
Mülakatı
- 1 -
Saat kadar
devam etti

Manevralar hakkında dış Cemhurettimizin İhtak üzere Organ ve Fahretin Altay, Orjeneral Adem Güdük ve General Zeki ile görüşürken

**Cümhurreisimiz
manevralarda
hazır bulunacak**

İnönü İstanbul'da candan ve büyük tezahürlerle karşılandı

İstanbul, 11 (Tehelide) — Bu medenîleşmiş Akdeniz ve Akdeniz denizinde kutsal mahiyette bir meşket yapılmış olan, dört ve yirmiiki Rumanya Kralı ve Şifalı Akdeniz Prens Mihail başta olmak üzere 14.000 de Lafrodan, yirmi bininazmış kişi. Yar Dönelişleri beklenen devamlı, Haritte Yekülün B. Sünni Kuvvetleri, Cümhurettimiz Üssanı Kralı B. Kemal Gafaloğlu ve İzzetler B. ÇAR'ın ziyaretleri bir saat yar Dönelişleri süresinde İsmet bir saatlik süre içinde dört medenîleşmiş Akdeniz denizinde, Yekül Akdeniz Prens Mihail ve diğer şahısların katılmasıyla bir saatlik süre içinde saatlerce devam eden bir görüşme yapıldı.

Sa. Majeste Kral Karol saat 17.18 te İzzetler bir saatlik süreye kadar görüşme yapıldı. İzzetler bir saatlik süre içinde saatlerce devam eden bir görüşme yapıldı. İzzetler bir saatlik süre içinde saatlerce devam eden bir görüşme yapıldı.

İktisadi inkişafımız için yeni tedbirler

Sümerbank ve Etibank'a yeni bir şekil verilecek

Bu iki bankanın bankacılık fonksiyonları ile fabrika ve modern tesis ve işletme işleri ayrılacak

Bir endüstri ve maden finansman ve kredi bankası kurulacaktır

İzzet Vekilimiz B. Hüsnü Çakar

İktisat Vekilimiz B. Hüsnü Çakar'ın gazetemize beyanattı

Dün bu vakitte, İzzet Vekilimiz B. Hüsnü Çakar'ın medenîleşmiş Akdeniz ve Akdeniz denizinde kutsal mahiyette bir meşket yapılmış olan, dört ve yirmiiki Rumanya Kralı ve Şifalı Akdeniz Prens Mihail başta olmak üzere 14.000 de Lafrodan, yirmi bininazmış kişi. Yar Dönelişleri beklenen devamlı, Haritte Yekülün B. Sünni Kuvvetleri, Cümhurettimiz Üssanı Kralı B. Kemal Gafaloğlu ve İzzetler B. ÇAR'ın ziyaretleri bir saat yar Dönelişleri süresinde İsmet bir saatlik süre içinde dört medenîleşmiş Akdeniz denizinde, Yekül Akdeniz Prens Mihail ve diğer şahısların katılmasıyla bir saatlik süre içinde saatlerce devam eden bir görüşme yapıldı.

Ziraat Yekili Bolu'ya gitti

İzzet Vekilimiz Müd. İzzetler, Bolu'ya gitti. İzzetler Bolu'ya gitti. İzzetler Bolu'ya gitti.

Salzburg görüşmeleri dün başladı

İzzetler Salzburg'da görüşmeler başladı. İzzetler Salzburg'da görüşmeler başladı.

Adliyede tâlik derdine devâ!

Dâvaların süratle görülüp bir karara bağlanması için tedbirler alınıyor

Adliye Vekilimizin beyanattı

Adliye Vekilimiz B. Fevzi Okyar

Dün gece Londra zifiri karanlık içinde kaldı

İşik söndürme tâlimi muvaffakiyetle yapıldı

İzzetler Londra'da görüşmeler başladı. İzzetler Londra'da görüşmeler başladı.

Fransız - İngiliz askeri heyetleri Moskova'da

İzzetler Moskova'da görüşmeler başladı. İzzetler Moskova'da görüşmeler başladı.

EK-4 Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 27 Mayıs 1944 Tarihi İstanbul Ziyareti ile İlgili Tanin Gazetesi.

Lenizin Sükûtu
Yezan: Vergors
 Birer Akl'le bakıldıkça, hakikatler görünür her şeyi bilmiş, insanın bu sükûtu'nun ne kadar büyük olduğunu düşünürseniz, bu sükûtu'nun ne kadar büyük olduğunu düşünürseniz, bu sükûtu'nun ne kadar büyük olduğunu düşünürseniz...

Tanin

Talât Paşa
 22 ve 23 Aralıkta İstanbul'da bulunan Talât Paşa'nın bu kez İstanbul'da bulunmuş olduğunu, İstanbul'da bulunmuş olduğunu, İstanbul'da bulunmuş olduğunu...

İngiliz Avam Kamarasında yakın dostlarımız

London'da bulunan Avam Kamarası'nın meclislerinde bir Perreye davet edildi. Sir Percy Loraine, Avam Kamarası'na Avam Kamarası'na davet edildi. Sir Percy Loraine, Avam Kamarası'na davet edildi. Sir Percy Loraine, Avam Kamarası'na davet edildi...

Bütçe Müzakereleri

Adliye Vekâleti bütçesi kabul edildi. Maarif Vekilinin Nutkundan Parçalar

Mustafa Kemal Atatürk

Adliye Vekili Ali Rıza Türel meclis konuşmaları sırasında...

Kurtasiyecilik zihniyeti
 Küflenmiş fiş fiş Trabzon yağları

Bu günün Trabzonlusu, yarıncı yarıncı bu yarıncı yarıncı...

Türk-İngiliz Münasebatı
 Atay'ın bugünkü Ulustaki mühim makalesi

Atay'ın bugünkü Ulustaki mühim makalesi...

Millî Şef inönü'nün dünkü tetkikleri

Millî Şef C. H. P. Zeki'nin dünkü tetkikleri...

Millî Şef C. H. P. Zeki'nin dünkü tetkikleri...

Bir İtalyan casusu idam edilecek

Büyük Millet Meclisi Umumi Heyeti bu husustaki kararı tasdik etti

Genel Meclis'in kararı tasdik edildi...

Kimyevi ve tıbbi ecza

İhtilâf, topıracı azami kâr hadleri ile azami satış fiyatları listesi hazırlandı

Genel Meclis'in kararı tasdik edildi...

İtalya harbi

Almanlar Roma şimaline çekildikten sonra harbi kabul edeceklermiş!.. Yeniden mühim bir çok yerler zaptedildi

Almanlar Roma şimaline çekildikten sonra harbi kabul edeceklermiş!.. Yeniden mühim bir çok yerler zaptedildi...

Nişantaşı ve Üsküdar'da kız Enstitülerindeki defileler

Nişantaşı ve Üsküdar'da kız Enstitülerindeki defileler...

Nişantaşı ve Üsküdar'da kız Enstitülerindeki defileler...

Cartoon illustration of a man in a top hat talking to another man...

Bulgaristan karışıyor

Son haberler bulgar hududuna büyük mikyapta Alman tahşidatı yapıldığı bildiriyor

Son haberler bulgar hududuna büyük mikyapta Alman tahşidatı yapıldığı bildiriyor...

Son haberler bulgar hududuna büyük mikyapta Alman tahşidatı yapıldığı bildiriyor...